

ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

A/Δ 9/2014

**ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΩΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΑΡΧΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΑ ΘΥΜΑΤΑ**

Προϊστάμενος: Άριστος Τσιάρτας

Ερευνούσα Λειτουργός: Κάλια Καμπανελλά

Λευκωσία, 1 Δεκεμβρίου 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2 -5
II.	ΕΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑ ΜΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ	5-7
III.	ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.	7-13
IV.	ΠΡΟΛΗΨΗ	13-16
V.	ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ	17-19
VI.	ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	19-23
VII.	ΠΑΡΟΧΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΑ ΘΥΜΑΤΑ	23-27
VIII.	ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	27-32

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Με το Νόμο 58(I) του 2011, τροποποιήθηκαν οι περί Επιτρόπου Διοικήσεως Νόμοι και παραχωρήθηκαν στον Επίτροπο Διοικήσεως διευρυμένες και οριζόντιες αρμοδιότητες για το σεβασμό, προστασία και προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο, με αποτέλεσμα να καταστεί, στη βάση συστάσεων του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών και του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

2. Ειδικότερα, σύμφωνα με το νέο νομικό πλαίσιο, ο Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως έχει μετονομαστεί, εξετάζει αυτεπάγγελτα και ετοιμάζει εκθέσεις με απόψεις, εισηγήσεις και προτάσεις για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Δημοκρατία γενικά ή για ειδικά θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή οποιαδήποτε κατάσταση παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

3. Τέτοιες εκθέσεις μπορεί να υποβάλλει και σε περίπτωση που κατά τη διερεύνηση παραπόνου για παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων διαπιστώνει ότι υπάρχει ανάγκη για προώθηση και προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διατήρηση ή επέκταση της προστασίας τους και τήρηση θεμελιωδών αρχών από τις υπηρεσίες. Απόψεις, εισηγήσεις και προτάσεις, υπό την πιο πάνω έννοια, δυνατόν να αφορούν σε πρακτικά μέτρα και νομοθετικές ρυθμίσεις.

4. Υπό το φως των πιο πάνω αρμοδιοτήτων, και συγκεκριμένα στη βάση της παραγράφου (ii), εδαφίου (δ), άρθρου 5 των περί Επιτρόπου Διοικήσεως Νόμων του 1991 έως 2011, αποφάσισα να προχωρήσω σε Τοποθέτηση σχετικά με το φαινόμενο της σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών και ειδικότερα όσον αφορά την πρόληψη και την ποινική αντιμετώπιση του, καθώς και την παροχή στήριξης στα θύματα.

5. Αφορμή για την παρούσα Τοποθέτηση αποτέλεσε η δημοσίευση των αποτελεσμάτων Πανερωπαϊκής έρευνας που διεξήγαγε ο Οργανισμός

Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) της Ε.Ε, η οποία κατέδειξε εντυπωσιακά υψηλά ποσοστά άσκησης βίας κατά των γυναικών.

6. Η βία κατά των γυναικών αποτελεί πλήγμα κατά του δικαιώματος στην ελευθερία, στην αξιοπρέπεια, στην ασφάλεια, στη σωματική και ψυχική ακεραιότητα και υγεία κάθε γυναίκας που την υφίσταται και εμπόδιο στην ανάπτυξη μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Είναι ένα καθημερινό φαινόμενο που όμως παραμένει δυστυχώς, στις πλείστες περιπτώσεις, ένα καλά κρυμμένο μυστικό.

7. Η παρούσα Τοποθέτηση μου έχει ως κύριο στόχο την διατύπωση των ευρύτερων προβληματισμών μου όσον αφορά τις διάφορες πτυχές του εν λόγω ζητήματος, ώστε να αποτελέσει τη βάση και την αφορμή για την έναρξη ενός διαλόγου για βελτίωση των πρακτικών που ακολουθούνται.

8. Ως τέτοια, η Τοποθέτηση μου αυτή συνδέεται άμεσα και συμπληρώνει άλλες Τοποθετήσεις μου, ως Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, οι οποίες άπτονται της σεξουαλικής βίας και των έμφυλων διακρίσεων, όπως η Τοποθέτηση μου σχετικά με τη μεταχείριση των σεξουαλικά αδικοπραγούντων¹, η Τοποθέτηση μου σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών², η Τοποθέτηση μου για το καθεστώς των οικιακών εργαζομένων³, η Τοποθέτηση μου για την εμπορία προσώπων⁴ και η Τοποθέτηση μου σχετικά με τον ακρωτηριασμό γυναικείων γεννητικών οργάνων⁵.

9. Έχοντας ως δεδομένο ότι, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, τα θύματα σεξουαλικής βίας είναι γυναίκες ή κορίτσια και οι δράστες άντρες, η βία αυτή αποτελεί συχνά έμφυλη βία. Ο όρος έμφυλη βία (gender-based violence) χρησιμοποιείται για να καταδείξει ότι πολλά περιστατικά βίας κατά

---

¹ Α/Δ 7/2012, ημερομηνίας 19 Δεκεμβρίου 2012

² Α/Δ 4/2012, ημερομηνίας 22 Ιανουαρίου 2013

³ Α/Δ 3/2013, ημερομηνίας 2 Ιουλίου 2013

⁴ Α/Δ 4/2014, ημερομηνίας 17 Οκτωβρίου 2013

⁵ Α/Π 2/2012, ημερομηνίας 11 Φεβρουαρίου 2014

των γυναικών έχουν ως επίκεντρο **τις ανισότητες κατά φύλο**, που προκαλούν την διαιώνιση της χαμηλότερης νομικής, κοινωνικής και οικονομικής θέσης των γυναικών στο κοινωνικό σύνολο.

10. Η έμφυλη βία συνιστά έκφραση της ιστορικά διαπιστωμένης έμφυλης ασυμμετρίας και ανισότητας στις σχέσεις ισχύος μεταξύ ανδρών και γυναικών, που οδήγησε στην *κυριαρχία των ανδρών επί των γυναικών* και στις *διακρίσεις κατά των γυναικών* με αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της ανάπτυξής τους.

11. Στο παγκόσμιο επίπεδο, οι πλέον κοινές μορφές βίας κατά των γυναικών είναι:

- Βία από τον ερωτικό σύντροφο (intimate partner violence)
- Σεξουαλική βία
- Ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων (Female Genital Mutilation-FGM)
- Γυναικοκτονία, εγκλήματα τιμής και συζυγικά εγκλήματα
- Διακίνηση και δουλεμπορία γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της εξώθησης στην πορνεία και της οικονομικής εκμετάλλευσης γυναικών και κοριτσιών, και τέλος
- Βία κατά γυναικών σε περιβάλλοντα ανθρωπιστικής κρίσης και πολεμικών συγκρούσεων.
- Οικονομική βία

12. Η βία με βάση το φύλο, αντικατοπτρίζει αλλά και ενισχύει τις ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών. Για το λόγο αυτό, θεωρείται μια μορφή δυσμενούς διάκρισης εναντίον των γυναικών⁶, καθώς και ως παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων⁷, θεμελιώνοντας ανάλογες υποχρεώσεις των κρατών για τιμωρία των δραστών και προστασία των θυμάτων,

---

⁶ Γενική Σύσταση Αρ. 19 της Επιτροπής για τη Σύμβαση του ΟΗΕ για την Εξάλειψη Κάθε Μορφής Διάκρισης κατά των Γυναικών, με θέμα: «Βία κατά των Γυναικών» (1992)

⁷ Διακήρυξη του ΟΗΕ για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Βίας κατά των Γυναικών (A/RES/48/104, 20/12/1993)

ενταγμένες σε μια ευρύτερη προσπάθεια για εξάλειψη της βίας αυτής, σε οποιαδήποτε μορφή ή σε οποιοδήποτε πλαίσιο κι αν εκδηλώνεται.

13. Πέραν των πιο πάνω, η βία κατά των γυναικών αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα αλλά και ζήτημα δημόσιας υγείας και ως τέτοιο χρήζει συστηματικής αντιμετώπισης εξαιτίας των πολλαπλών και σοβαρών συνεπειών του σε ατομικό, ομαδικό και κοινωνικό επίπεδο.

II. ΕΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑ ΜΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

14. Η σεξουαλική βία κατά των γυναικών εξακολουθεί να είναι μια από τις πιο άγριες μορφές βίας με βάση το φύλο, ενώ την ίδια στιγμή εξακολουθεί να αποτελεί ένα θέμα ταμπού.

15. Τα διεθνή στατιστικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι το 35% των γυναικών παγκοσμίως έχουν υποστεί σωματική και/ή σεξουαλική βία από τον σύντροφο ή σεξουαλική βία από μη συντρόφους. Σε μερικές χώρες, το 70% των γυναικών έχουν υποστεί σωματική και/ή σεξουαλική βία στη διάρκεια της ζωής τους από τον σύντροφο.

16. Ιδιαίτερα ο βιασμός αποτελεί συχνό φαινόμενο κατά τη διάρκεια εμπόλεμων καταστάσεων. Για παράδειγμα στην Βοσνία Ερζεγοβίνη το 1992-1995 διαπιστώθηκε ότι 20.000- 50.000 γυναίκες βιάσθηκαν, ενώ κατά τη γενοκτονία στη Ρουάντα το 1994 250.000- 500.000 γυναίκες έπεσαν θύματα βιασμού. Και στις Ευρωπαϊκές, όμως, χώρες έχουν καταγραφεί υψηλά ποσοστά βιασμών. Ειδικότερα, στη Γαλλία 198.000 γυναίκες (18-59 ετών) είναι θύματα βιασμού ή απόπειρας βιασμού, στη Δανία καταγράφονται 2000 βιασμοί ετησίως και στη Τσεχία 1-2 βιασμοί ημερησίως.

17. Ιδιαίτερα διαφωτιστική για το μέγεθος του φαινομένου της έμφυλης βίας στην Ευρώπη ήταν η σχετική Έρευνα που διεξήχθη τον προηγούμενο χρόνο από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε (FRA).

Συγκεκριμένα, η έρευνα έγινε σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και σε αυτήν συμμετείχαν 42,000 γυναίκες, οι οποίες απάντησαν σε ερωτήσεις αναφορικά με τις εμπειρίες τους σε περιστατικά έμφυλης βίας.

18. Σύμφωνα με την πιο πάνω Έρευνα, **μια στις τρεις γυναίκες** στην Ευρώπη έχει υποστεί κάποιας μορφής σωματική ή/και σεξουαλική βία από την ηλικία των 15 ετών, ενώ συνολικά **3.7 εκατομμύρια γυναίκες δήλωσαν ότι είχαν υποστεί σεξουαλική βία** κατά το διάστημα των τελευταίων 12 μηνών πριν από την έρευνα.

19. Το 5% των γυναικών που υπέστησαν σεξουαλική βία ήταν θύματα βιασμού από την ηλικία των 15 ετών, ενώ υψηλά είναι τα ποσοστά άσκησης σεξουαλικής βίας, πολλές φορές κατ' επανάληψη, από τους συντρόφους γυναικών στο πλαίσιο είτε έγγαμης συμβίωσης είτε εκτός γάμου συμβίωσης είτε σχέσης.

20. Όσον αφορά τις συνέπειες της άσκησης σεξουαλικής βίας στα θύματα, τα 2/3 των θυμάτων δήλωσαν ότι αισθάνθηκαν κυρίως έντονο φόβο, ενώ διαφάνηκε ότι τα θύματα σεξουαλικής βίας έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να εμφανίσουν μακροπρόθεσμα συμπτώματα στην ψυχική και σωματική τους υγεία σε σχέση με τις γυναίκες που υπέστησαν σωματική βία.

21. Η Έρευνα ασχολήθηκε επίσης με το ποσοστό καταγγελίας των περιστατικών σεξουαλικής βίας στην αστυνομία ή σε άλλες αρχές και οργανισμούς. Από τα αποτελέσματα διαφάνηκε ότι, σε αρκετές περιπτώσεις, η πρώτη καταγραφή των περιστατικών γίνεται κατά την παροχή ιατρικής περίθαλψης, ενώ τα θύματα σεξουαλικής βίας παρουσιάζονται λιγότερο ικανοποιημένα από τις υπηρεσίες που έλαβαν από την Αστυνομία σε σχέση με τα θύμα σωματικής βίας. Περαιτέρω, ο κυριότερος λόγος που τα θύματα σεξουαλικής βίας δεν κατήγγειλαν το περιστατικό στην Αστυνομία είναι, σύμφωνα με την Έρευνα, ότι προτίμησαν να το διαχειριστούν μόνο τους ή με

την στήριξη του οικογενειακού και φιλικού τους περιβάλλοντος αλλά και τα έντονα αισθήματα ντροπής και εξευτελισμού που βίωναν.

22. Όσον αφορά τα περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης, **μία στις πέντε γυναίκες** δήλωσε ότι είχε υποστεί σεξουαλική παρενόχληση τους τελευταίους 12 μήνες πριν την έρευνα, ενώ **το 50% των γυναικών είχαν πέσει θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης από την ηλικία των 15 ετών**. Γυναίκες νεαρής ηλικίας (18-35) και γυναίκες με πανεπιστημιακού επιπέδου μόρφωση σε υψηλότερες θέσεις απασχόλησης αποτελούν συχνότερα θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης, ενώ μόνο το 4% των γυναικών που βίωσαν σεξουαλική παρενόχληση το κατήγγειλαν στην Αστυνομία.

III. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

[i.] Διεθνές πλαίσιο

23. Η βία κατά των γυναικών υπήρχε ανέκαθεν, αλλά μόνο κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες περίπου η διεθνής κοινότητα έχει αρχίσει να αναδεικνύει και να καταγράφει συστηματικά το πρόβλημα. Η βία κατά των γυναικών αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ως «βία λόγω φύλου» και αναγνωρίζεται ως μία μορφή παραβίασης των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

24. Το 1992, η Γενική Σύσταση της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW) του ΟΗΕ όρισε ότι η βία με βάση το φύλο είναι "βία που στρέφεται εναντίον μιας γυναίκας επειδή είναι γυναίκα ή που επηρεάζει τις γυναίκες δυσανάλογα» και ότι «είναι μια μορφή διάκρισης που εμποδίζει σοβαρά την ικανότητα των γυναικών να απολαμβάνουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες σε μια βάση ισότητας με τους άνδρες ».

25. Ο πρώτος, διεθνώς αποδεκτός ορισμός της βίας κατά των γυναικών εισήχθη το 1993 με την Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών (άρθρο 1), το οποίο αναφέρει:

« Η βία κατά των γυναικών "σημαίνει κάθε πράξη βίας με βάση το φύλο, που προκαλεί ή είναι πιθανό να οδηγήσει στη σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή πόνο σε γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των απειλών για τέτοιες πράξεις, του εξαναγκασμού ή της αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας, είτε αυτό συμβαίνει στη δημόσια ή στην ιδιωτική ζωή.»

26. Η αναγνώριση της βίας κατά των γυναικών ως εμπόδιο για πλήρη απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών τους ενισχύθηκε περαιτέρω κατά την Τέταρτη Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Γυναίκες στο Πεκίνο το 1995 και στην επακολουθούσα Διακήρυξη του Πεκίνο. Ο ορισμός που υιοθετήθηκε εμπεριέχει και καλύπτει διάφορες μορφές βίας υπό διαφορετικές περιστάσεις, όπως:

«(Α) η σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία στην οικογένεια, όπως ο ξυλοδαρμός, η σεξουαλική κακοποίηση των κοριτσιών στο σπίτι, η βία που σχετίζεται με την προίκα, ο συζυγικός βιασμός, ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων των γυναικών και άλλες παραδοσιακές πρακτικές που είναι επιβλαβείς για τις γυναίκες, η μη-συζυγική βία και η βία που έχει σχέση με εκμετάλλευση.

(Β) η σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία που συμβαίνει μέσα στην ευρύτερη κοινωνία, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού, της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής παρενόχλησης και του εκφοβισμού στην εργασία, σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και αλλού, της εμπορίας γυναικών και της καταναγκαστικής πορνείας.

(Γ) σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία που διαπράττεται ή παραβλέπεται από το κράτος, οπουδήποτε και αν συμβαίνει.»

27. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, γνωστή ως Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, που εγκρίθηκε το 2011, ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό αυτούς τους προηγούμενους ορισμούς. Η Σύμβαση αναγνωρίζει τόσο τη «βία κατά των γυναικών» όσο και την «ενδοοικογενειακή βία» ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μια μορφή διακρίσεων κατά των γυναικών.

28. Σύμφωνα με τη Σύμβαση, ως βία κατά των γυναικών νοούνται όλες οι πράξεις βίας με βάση το φύλο από τις οποίες προκύπτουν ή είναι πιθανό να οδηγήσουν στη σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή οικονομική βλάβη ή πόνο σε γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των απειλών τέτοιων πράξεων, του εξαναγκασμού ή της αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας, είτε αυτό συμβαίνει στη δημόσια ή στην ιδιωτική ζωή. Ως ενδοοικογενειακή βία ορίζονται οι ως άνω πράξεις που συμβαίνουν μέσα στην οικογένεια ή στο σπίτι ή μεταξύ πρώην ή νυν συζύγων ή συντρόφων, άσχετα εάν ο αυτουργός μοιράζεται ή έχει μοιραστεί την ίδια κατοικία με το θύμα.

29. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει υιοθετήσει μέχρι σήμερα το δικό της ορισμό της βίας κατά των γυναικών, ούτε έχει θεσπίσει ειδική νομοθεσία που να περιλαμβάνει το πλήρες φάσμα των εμπειριών των γυναικών. Αντ' αυτού, η ΕΕ κάνει αναφορά στους ορισμούς που αναπτύχθηκαν από τον ΟΗΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

30. Μέχρι πρόσφατα, διάφορες μορφές πράξεων βίας κατά των γυναικών - ειδικά στην οικογένεια και σε συντροφικές σχέσεις – δεν είχαν θεσμοθετηθεί ως ποινικά κολάσιμες πράξεις. Ωστόσο, η κατάσταση αυτή έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια.

31. Αρκετά κράτη-μέλη της Ε.Ε έχουν αυξήσει την ποινικοποίηση διαφορετικών μορφών βίας κατά των γυναικών, ενώ, παράλληλα, παρατηρείται αυξανόμενη αναγνώριση της βίας κατά των γυναικών ως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι νομοθετικές αυτές εξελίξεις έχουν επίσης συνδυαστεί με πρωτοβουλίες πολιτικής που στοχεύουν στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στην πράξη, τόσο όσον αφορά τα αίτια όσο και τις συνέπειές της.

32. Ένα από τα πιο ενεργά πεδία σε επίπεδο διεθνούς και εθνικής νομοθεσίας, αλλά και πολιτικής δράσης, υπήρξε ο τομέας της εμπορίας προσώπων. Δυστυχώς, η δραστηριότητα αυτή δεν συνοδεύθηκε από

παρόμοια επίπεδα δράσης σχετικά με κάποιες άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών, καθώς η προσοχή επικεντρώθηκε σε συγκεκριμένες μορφές εγκληματικότητας, όπως το οργανωμένο έγκλημα, στοιχείο του οποίου είναι και η εμπορία προσώπων.

33. Αναμφισβήτητα, το πιο πρόσφατο και πιο σφαιρικό περιφερειακό δεσμευτικό κείμενο για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών είναι η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, καθώς υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα μέρη να ποινικοποιήσουν, μεταξύ άλλων, την ψυχολογική βία, καταδίωξη, σωματική βία, τη σεξουαλική βία, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού και της σεξουαλικής παρενόχλησης. Μέχρι τις αρχές του 2014, 20 κράτη μέλη της ΕΕ είχαν υπογράψει τη σύμβαση και δέκα χώρες έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση. Η Κύπρος μέχρι σήμερα δεν έχει υπογράψει τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης.

34. Ως εκ τούτου, ενώ αρκετές μορφές βίας κατά των γυναικών και ιδιαίτερα σεξουαλικής βίας αποτελούν ήδη ποινικά κολάσιμες πράξεις, όπως ο βιασμός, η σεξουαλική παρενόχληση και η ενδοοικογενειακή βία, η Κύπρος δεν δεσμεύεται από τις υποχρεώσεις που θέτει η Σύμβαση όσον αφορά την διερεύνηση και καταγραφή τέτοιων περιστατικών και την παροχή ολοκληρωμένης και κατάλληλης στήριξης στα θύματα.

35. Επιπλέον, η Κύπρος δεν έχει ακόμη ενσωματώσει την Οδηγία για τα δικαιώματα, την προστασία και υποστήριξη των θυμάτων εγκληματικών ενεργειών⁸. Η συγκεκριμένη Οδηγία περιλαμβάνει αρκετές πρόνοιες που μπορεί να επηρεάσουν θετικά τα θύματα βίας κατά των γυναικών, όπως την παροχή πρόσβασης όλων των θυμάτων σε υπηρεσίες υποστήριξης, την προστασία των ιδιαίτερα ευάλωτων θυμάτων και την αποτροπή της «δευτερογενούς θυματοποίησης» σε σχέση με την μεταχείρισή τους από το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης.

---

⁸ Οδηγία 2012/29/ΕΕ που καθιερώνει ελάχιστα πρότυπα για τα δικαιώματα, την στήριξη και την προστασία των θυμάτων εγκλημάτων

36. Αξίζει να σημειωθεί ότι εν λόγω Οδηγία αναγνωρίζει ποικιλοτρόπως τα θύματα της βίας με βάση το φύλο, τα θύματα σεξουαλικής βίας και τα θύματα της βίας σε στενές σχέσεις ως ιδιαίτερα ευάλωτα λόγω της φύσης ή του τύπου του εγκλήματος εναντίον τους, υποδεικνύοντας ότι οι ειδικές ανάγκες των γυναικών μπορούν να αναγνωρίζονται δεόντως στο πλαίσιο της νέας αυτής νομοθεσίας.

[ii.] Εθνικό πλαίσιο

37. Τα αδικήματα που συνδέονται με την προσβολή της γενετήσιας ελευθερίας και αξιοπρέπειας τυποποιούνται κυρίως στις ισχύουσες διατάξεις του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ) στο Μέρος IV με το γενικό τίτλο « Ποινικά Αδικήματα που παραβιάζουν το κοινό γενικά» και τον ειδικό τίτλο « Ποινικά Αδικήματα κατά των Ηθών». Στο πλαίσιο αυτό ποινικοποιούνται ο βιασμός, η αιμομιξία, η διαφθορά νεαρών γυναικών, η συνουσία μεταξύ ανδρών, η άσεμνη επίθεση εναντίον γυναίκας και άλλα συναφή αδικήματα.

38. Όπως είχα σημειώσει σε προηγούμενη παρέμβαση μου⁹, ο τίτλος του σχετικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα που καλύπτει τα αδικήματα αυτά δεν αντανακλά το έννομο αγαθό που προσβάλλεται με την διάπραξη τους, καθώς τέτοια αδικήματα δεν θίγουν πρώτιστα το κοινό γενικά ούτε τα ήθη, αλλά κατά κύριο λόγο την γενετήσια ελευθερία και αξιοπρέπεια, ως έννομο αγαθό που χρήζει προστασίας.

39. Επίσης, όσον αφορά το αδίκημα του βιασμού έχω ήδη διατυπώσει τη θέση ότι η πρόβλεψη διαφορετικής ποινής ανάλογα με το φύλο του θύματος δεν δικαιολογείται και θα πρέπει να τερματιστεί. Προς την κατεύθυνση αυτή, είχα εισηγηθεί την **τροποποίηση του ορισμού του βιασμού, ώστε το φύλο τόσο του δράστη όσο και του θύματος να μην καθορίζεται με**

---

⁹ Τοποθέτηση για την ποινική, σωφρονιστική και μετασωφρονιστική μεταχείριση των σεξουαλικά αδικοπραγούντων με αρ. Α/Δ 7/2012, ημερομηνίας 19 Δεκεμβρίου 2012

την χρήση ουδέτερων όρων όπως «όποιος», «άλλος», « πρόσωπο» κλπ.

40. Η εισήγηση μου για ουδετερότητα του Ποινικού Κώδικα ως προς το φύλο του δράστη και του θύματος δεν θα πρέπει να ερμηνεύεται ως παραγνώριση της έμφυλης διάστασης που σαφώς ενυπάρχει στα εν λόγω αδικήματα και θα πρέπει απαραίτητα να λαμβάνεται υπόψη στην χάραξη ευρύτερων πολιτικών και δράσεων για τη βία κατά των γυναικών.

41. Όλες οι υπόλοιπες ασελγείς πράξεις που δεν επιδιώκουν και δεν οδηγούν σε συνουσία, τυποποιούνται στο άρθρο 151 του ΠΚ, το οποίο ορίζει ότι όποιος παράνομα και άσεμνα επιτίθεται εναντίον γυναίκας, είναι ένοχος κακουργήματος και υπόκειται σε ποινή φυλάκισης που δεν υπερβαίνει τα πέντε χρόνια.

42. Ο **Περί Βίας στην Οικογένεια Νόμος** ποινικοποιεί πράξεις βίας που τελούνται από ένα μέλος οικογένειας προς ένα άλλο. Ως μέλη της οικογένειας ορίζονται άντρας και γυναίκα που:

(α) έχουν τελέσει γάμο ή συζούν ή συζούσαν ως αντρόγυνο

(β) γονείς των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο (α)·

(γ) τέκνα των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο (α) ανεξάρτητα αν αυτά είναι φυσικά ή υιοθετημένα τέκνα του ενός ή και των δύο εν λόγω προσώπων καθώς και τα εγγόνια των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο (α)·

(δ) κάθε πρόσωπο το οποίο διαμένει με οποιοδήποτε από τα πιο πάνω πρόσωπα·

43. Ο συγκεκριμένος Νόμος προβλέπει ιδιαίτερα αυξημένες ποινές για τα αδικήματα του Ποινικού Κώδικα (άρθρα 151,152, 153(1) και (2), 154, 155, 171, 172, 173(2), 231, 234, 242) όταν δράστης και θύμα είναι μέλη οικογένειας με την πιο πάνω έννοια. Περαιτέρω, ποινικοποιείται για πρώτη φορά ο βιασμός εντός γάμου με την ίδια ποινή όπως ο βιασμός.

44. Οι πρόνοιες του Νόμου επεκτείνονται επίσης στα πολύ σημαντικά ζητήματα πρόληψης, διερεύνησης και εκδίκασης των υποθέσεων αυτών προς την κατεύθυνση προστασίας και στήριξης των θυμάτων.

45. Ο πρόσφατος ***Νόμος που αναθεωρεί το νομικό πλαίσιο που διέπει την πρόληψη και καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας (Ν. 91(1)/2014)*** αυξάνει τις προβλεπόμενες ποινές για τα αδικήματα σεξουαλικής φύσης με θύματα ανήλικους, ενώ ταυτόχρονα περιέχει σημαντικές πρόνοιες όσον αφορά την πρόληψη τέτοιων περιστατικών αλλά και την εποπτεία των καταδικασθέντων προσώπων.

46. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι επίσης οι πρόνοιες για τη συνδρομή και στήριξη των θυμάτων τόσο κατά την ποινική διαδικασία όσο και γενικότερα. Όσον αφορά τις διατάξεις για την ποινική διαδικασία, ο Νόμος υιοθετεί τις πρόνοιες της σχετικής Οδηγίας για τα δικαιώματα των θυμάτων εγκληματικών ενεργειών, η οποία αναφέρθηκε παραπάνω.

47. Ειδικότερες πτυχές όσον αφορά την εμπορία προσώπων (trafficking) για σκοπούς εκμετάλλευσης (εργασιακής ή σεξουαλικής) καλύπτονται από τον ***Νόμο που αναθεωρεί το νομικό πλαίσιο που διέπει την πρόληψη, την καταπολέμηση της εμπορίας και εκμετάλλευσης προσώπων και την προστασία των θυμάτων (Ν. 60(Ι)/2014)***, ο οποίος ψηφίστηκε με σκοπό την εναρμόνιση με την σχετική ευρωπαϊκή οδηγία ΕΕ 36/2011.

48. Δεδομένου ότι έχω ήδη υποβάλει τις θέσεις και εισηγήσεις μου όσον αφορά το θέμα της εμπορίας προσώπων με σχετική Τοποθέτηση¹⁰ δεν κρίνω σκόπιμο να επεκταθώ περαιτέρω για το ζήτημα αυτό.

---

¹⁰ Α/Δ 4/2014, ημερομηνίας 17 Οκτωβρίου 2013

IV. ΠΡΟΛΗΨΗ

49. Η βία κατά των γυναικών εδράζεται κυρίως στις ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων και στις στερεοτυπικές εξουσιαστικές αντιλήψεις που επικρατούν. Αναμφίβολα, οι κυρίαρχες στάσεις σε πολλές κοινωνίες λειτουργούν ως μέσο δικαιολόγησης, ανοχής ή ακόμη και αποδοχής της βίας κατά των γυναικών, κατηγορώντας συχνά τις γυναίκες για την βία την οποία βιώνουν. Πολλές χώρες διαθέτουν νομικά συστήματα που η δομή τους τείνει να ελαχιστοποιεί ή να αγνοεί τις πράξεις βίας κατά των γυναικών.

50. Η σεξουαλική βία κατά των γυναικών αποτελεί μια ειδικότερη έκφραση των εξουσιαστικών σχέσεων που συνεχίζουν να αναπτύσσονται και να καλλιεργούνται μεταξύ των δύο φύλων αλλά και των στερεοτύπων που διαρκώς αναπαράγουν την εικόνα της γυναίκας ως σεξουαλικά υποταγμένης στον άντρα.

51. Δεδομένου ότι η σεξουαλική βία κατά των γυναικών αποτελεί μια μορφή έμφυλης βίας, οι προσπάθειες πρόληψης συνδέονται αναπόφευκτα με την καταπολέμηση των στερεοτύπων και των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων.

52. Για τον λόγο αυτό, η πρόληψη της σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών είναι ένα πολυδιάστατο εγχείρημα που απαιτεί την ενεργό εμπλοκή κρατικών αρχών αλλά και της κοινωνίας των πολιτών.

53. Ένας φορέας που μπορεί να λειτουργήσει καταλυτικά στην πρόληψη των φαινομένων σεξουαλικής βίας είναι αναμφισβήτητα το σχολείο και ευρύτερα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των βαθμίδων. Δεδομένου ότι οι νοοτροπίες και οι στάσεις μας διαπλάθονται εν πολλοίς κατά την παιδική και εφηβική ηλικία, ο ρόλος των εκπαιδευτικών και της εκπαίδευσης στα σχολεία είναι κομβικής σημασίας για την μακροπρόθεσμη πρόληψη της σεξουαλικής βίας.

54. Είναι αυτονόητο ότι ο σεξισμός δεν έχει θέση σε ένα σύγχρονο και δημοκρατικό σχολείο. Γι' αυτό κυρίαρχο στοιχείο μιας αντισεξιστικής προσέγγισης στην εκπαίδευση είναι η ανάπτυξη των δομών που αμφισβητούν τις άνισες σχέσεις εξουσίας των φύλων και ενός αντίστοιχου αναλυτικού προγράμματος. Στο πλαίσιο της προσέγγισης αυτής, θα πρέπει να δίνεται έμφαση στις σχέσεις εξουσίας ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες και στον τρόπο που αυτή η άνιση σχέση εξουσίας μπορεί να οδηγήσει τα κορίτσια σε μειονεκτική θέση στο σχολείο και αργότερα στην κοινωνία.

55. Επίσης, είναι κοινά αποδεκτό ότι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) έχουν ιδιαίτερα έντονη επίδραση στην διαμόρφωση απόψεων και συμπεριφορών μέσω των προγραμμάτων που προβάλλουν. Δυστυχώς, παρακολουθώντας κανείς τα τηλεοπτικά, κυρίως, προγράμματα διαπιστώνει τη συχνή αναπαραγωγή στερεοτύπων που παραπέμπουν στην πατριαρχική οικογένεια, στην υποταγή της γυναίκας στον άντρα και στην αναπαραγωγή της εικόνας της «γυναίκας- αντικείμενο». Περαιτέρω, διαφαίνεται ότι δεν αποδίδεται η δέουσα σημασία στον εκπαιδευτικό ρόλο των ΜΜΕ, καθώς δεν προβάλλονται τακτικά εκπομπές και συζητήσεις που να άπτονται των ζητημάτων της ισότητας των φύλων και των διακρίσεων.

56. Καίριος, όμως, είναι και ο ρόλος των αρμόδιων αρχών στον εντοπισμό πιθανών ευάλωτων γυναικών/θυμάτων και στην έγκαιρη παρέμβαση τους για αποτροπή περιστατικών άσκησης σεξουαλικής βίας και προστασία των γυναικών. Συχνά η σεξουαλική βία έπεται άλλων πράξεων βίας (ψυχολογική, σωματική), οι οποίες όμως πιθανόν να έχουν διαφύγει της προσοχής των αρμόδιων αρχών και να μην έχουν αντιμετωπιστεί με τρόπο που να προστατεύει τα θύματα από επαναθυματοποίηση τους.

57. Παρόλο που το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο προνοεί την υλοποίηση προγραμμάτων πρόληψης ιδιαίτερα όσον αφορά την κακοποίηση παιδιών, την ενδοοικογενειακή βία και την εμπορία προσώπων, η νομοθεσία είναι τυφλή ως

προς το φύλο και δεν αναγνωρίζει την έμφυλη διάσταση του προβλήματος, γεγονός που επηρεάζει και την συμπερίληψη της στα προγράμματα πρόληψης.

58. Ενδεικτικό αυτού είναι το γεγονός ότι τις περισσότερες φορές στα νομοθετικά κείμενα δεν αναφέρεται καν ο όρος «έμφυλη βία» ή «βία κατά των γυναικών» αποσιωπώντας ουσιαστικά το φαινόμενο που ο νομοθέτης επιθυμεί να αντιμετωπίσει.

59. Έχω, όμως, την άποψη ότι η συχνή ταύτιση του ευρύτερου ζητήματος της βίας κατά των γυναικών με την ενδο-οικογενειακή βία αποτελεί τροχοπέδη στον εντοπισμό των βαθύτερων αιτιών και των εξειδικευμένων μέτρων πρόληψης της σεξουαλικής βίας, ως μια μορφή βίας η οποία συμβαίνει, σε αρκετές περιπτώσεις, εκτός του οικογενειακού κύκλου.

60. Ιδιαίτερα η σεξουαλική παρενόχληση, ως μια μορφή σεξουαλικής βίας, συμβαίνει συχνά στον εργασιακό χώρο και κυρίως στην οικιακή και γεωργική εργασία καθώς και σε γυναίκες σε πιο ψηλές θέσεις. Για το λόγο αυτό, είναι σημαντικό οι φορείς προάσπισης εργασιακών δικαιωμάτων, κρατικοί και μη, να τυγχάνουν εξειδικευμένης ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για τον έγκαιρο εντοπισμό κρουσμάτων σεξουαλικής παρενόχλησης και τον κατάλληλο χειρισμό τους.

61. Σημαντικό ρόλο στην πρόληψη μπορούν να διαδραματίσουν και οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, για τις οποίες όμως δεν διαφαίνεται να υπάρχουν προγράμματα κατάλληλης εκπαίδευσης όσον αφορά τα ιδιαίτερα στοιχεία των ευάλωτων ομάδων (ηλικία, κοινωνική τάξη, καταγωγή, πολιτισμικές ιδιαιτερότητες), ώστε να είναι σε θέση να επικεντρώνουν τις προσπάθειες εντοπισμού και έγκαιρης παρέμβασης προς τη σωστή κατεύθυνση.

V. ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

62. Πέραν των άλλων ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει η μελέτη και αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών ευρύτερα, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα όσον αφορά ειδικότερα τη σεξουαλική βία είναι ότι η πραγματική έκταση του φαινομένου δεν είναι γνωστή. Η υποεκτίμηση του μεγέθους του εν λόγω ζητήματος αποδίδεται κυρίως στην έλλειψη συστηματικής καταγραφής και ανίχνευσης των περιστατικών σεξουαλικής βίας (under-reporting), όπως ισχύει και για άλλες μορφές έμφυλης βίας.

63. Ο όρος της «συστηματικής καταγραφής» αναφέρεται στη συλλογή δεδομένων με συστηματικό τρόπο για όλα τα αυτό-αναφερόμενα ή/και τα ανιχνευμένα περιστατικά βίας και πραγματοποιείται σε όλους τους χώρους όπου ενδέχεται να απευθυνθούν θύματα βίας, όπως τα νοσοκομεία και άλλοι χώροι περίθαλψης, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα διαφόρων βαθμίδων, οι δομές του ποινικού συστήματος καθώς και φορείς στήριξης θυμάτων.

64. Μια τέτοια καταγραφή μπορεί να στοχεύει τόσο στην προστασία του θύματος, καθώς θα παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες για την «επιτήρηση» της ασφάλειας του, για την αποφυγή εκ νέου θυματοποίησης του και για την συλλογή στοιχείων για μελλοντικές δικαστικές διαδικασίες, ενώ ταυτόχρονα θα εξυπηρετεί ως βάση δεδομένων για την χάραξη και εφαρμογή πολιτικών πρόληψης και εξιχνίασης παρόμοιων περιστατικών στο μέλλον.

65. Η ελλιπής υποδομή καταγραφής αναφέρεται κυρίως στην έλλειψη συστηματικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των επαγγελματιών που θα επιφορτιστούν με την καταγραφή, την απουσία ενός συντονιστικού φορέα, την έλλειψη ενός πρωτοκόλλου καταγραφής και την απουσία μια κεντρικής βάσης όπου θα φυλάσσονται τα δεδομένα που καταγράφονται και θα έχουν πρόσβαση όλοι οι εξειδικευμένοι επαγγελματίες που ασχολούνται με όλες τις πτυχές της σεξουαλικής βίας.

66. Η συστηματική ανίχνευση είναι μια διαδικασία που πραγματοποιείται κυρίως μέσω της εφαρμογής *πρωτοκόλλων ανίχνευσης*, προκειμένου να εντοπιστούν θύματα βίας σε χώρους όπου απευθύνεται ο γενικός πληθυσμός (όπως στο σύστημα εκπαίδευσης ή στο σύστημα υγείας). Η διαδικασία ανίχνευσης μπορεί να περιλαμβάνει την διατύπωση συγκεκριμένων ερωτήσεων σε όλο τον πληθυσμό που προσέρχεται στους συγκεκριμένους χώρους ανεξάρτητα εάν υπάρχουν ενδείξεις που να κινούν υποψία κακοποίησης.

67. Τόσο η ανίχνευση όσο και η καταγραφή αποτελούν μεθόδους διάγνωσης και εντοπισμού των πτυχών του ζητήματος που απαιτούν πιο εντατικές προσπάθειες και δράσεις. Τα στοιχεία που προκύπτουν μέσω των μεθόδων αυτών είναι απαραίτητα προκειμένου να λαμβάνονται οι ορθές αποφάσεις σχετικά με τον τρόπο και τις περιοχές περαιτέρω παρέμβασης της Πολιτείας για την καλύτερη αντιμετώπιση του φαινομένου της σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών

68. Στην Κύπρο, παρατηρείται μια προφανής έλλειψη διαθέσιμων στοιχείων, η οποία οφείλεται στην απουσία συστηματικής συλλογής δεδομένων σχετικά με τη σεξουαλική βία βάσει συγκεκριμένων διαδικασιών και πρωτοκόλλων ανίχνευσης και καταγραφής. Τις περισσότερες φορές, οι επίσημες πηγές των δεδομένων δεν παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τη σχέση μεταξύ δράστη και θύματος σεξουαλικής βίας, ενώ οι ποινικές στατιστικές δεν εμφανίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά δράστη και θύματος ούτε διαχωρίζουν την σεξουαλική βία από τις άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών.

69. Πέραν τούτου, είναι σχεδόν αδύνατη η εύρεση στοιχείων για τις υποθέσεις που έρχονται σε γνώση της Αστυνομίας ή άλλων υπηρεσιών (υγείας, πρόνοιας κλπ) αλλά τελικά δεν καταγγέλλονται από το θύμα, καθώς και οι υποθέσεις που αρχικά καταγγέλλθηκαν αλλά εγκαταλείφθηκαν αργότερα με απόφαση του θύματος.

70. Η έλλειψη όλων αυτών των δεδομένων καθιστά την αποτελεσματικότητα οποιασδήποτε εισήγησης ή δράσης για την πρόληψη και εξάλειψη της σεξουαλικής βίας εξαιρετικά αβέβαιη, δεδομένου ότι το ίδιο το φαινόμενο που στοχεύουν να αντιμετωπίσουν δεν είναι ανιχνεύσιμο, πόσο μάλλον γνωστό.

71. Παρότι η συστηματική ανίχνευση αποτελεί το πρώτο βήμα για την συστηματική καταγραφή, θεωρώ ιδιαίτερα κρίσιμη την άμεση υιοθέτηση και εφαρμογή μιας πολιτικής συστηματικής καταγραφής τουλάχιστον των αυτό-αναφερόμενων περιστατικών σεξουαλικής βίας, ανεξάρτητα από την πορεία της καταγγελίας ή της ποινικής διερεύνησης. Ακολούθως, οι μακροπρόθεσμες προσπάθειες θα πρέπει να επικεντρωθούν στην θέσπιση ενός συστήματος ανίχνευσης περιστατικών σεξουαλικής βίας με τον τρόπο που αναλύθηκε παραπάνω.

72. Σε κάθε περίπτωση, η συστηματική καταγραφή θα πρέπει να γίνεται από όλους τους επαγγελματίες που εμπλέκονται στο ζήτημα της βίας κατά των γυναικών σε διάφορους χώρους, όπως τα νοσοκομεία, οι ιδιωτικές κλινικές, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των βαθμίδων, οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, η Αστυνομία, οι ΜΚΟ κ.ά.

73. Ταυτόχρονα, τα δεδομένα που θα συλλέγονται πρέπει να είναι προσβάσιμα σε όλους τους ως άνω επαγγελματίες για την εξαγωγή συμπερασμάτων και την εφαρμογή αντίστοιχων πολιτικών σε κάθε τομέα δράσης.

74. Η σωστή λειτουργία της συγκεκριμένης καταγραφής προαπαιτεί την συστηματική εκπαίδευση όλων των επαγγελματιών που θα ασχολούνται με την καταγραφή των περιστατικών καθώς και την εφαρμογή συγκεκριμένων πρωτοκόλλων καταγραφής. Η όλη προσπάθεια θα πρέπει, κατά την άποψή μου, να επιτηρείται από έναν κεντρικό συντονιστικό φορέα, ο οποίος θα έχει

την ευθύνη της διαχείρισης της κεντρικής βάσης δεδομένων και του συντονισμού των διαφόρων υπηρεσιών.

75. Είναι σημαντικό τα δεδομένα που θα συλλέγονται να είναι τέτοια ώστε να εξυπηρετούν για την εξαγωγή συμπερασμάτων για το μέγεθος, τα ειδικότερα χαρακτηριστικά και τις τάσεις του φαινομένου καθώς και για συγκριτικές μελέτες.

76. Ο απώτερος στόχος είναι η χάραξη ορθότερων πολιτικών πρόληψης, δράσης και παρέμβασης στις πτυχές που θα αναδύονται μέσα από τα στατιστικά στοιχεία.

V. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

77. Οι προσπάθειες κατανόησης της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος σεξουαλικής βίας για αναφορά του εγκλήματος στην Αστυνομία έχουν καταλήξει σε μια ποικιλία μεταβλητών, οι οποίες συνδέονται με τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος και του δράστη αλλά και τις παραστάσεις του θύματος για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της Αστυνομίας στο χειρισμό τέτοιων υποθέσεων.

78. Είναι δεδομένο ότι οι γυναίκες που έχουν υποστεί σεξουαλική βία βιώνουν ιδιαίτερα έντονα αισθήματα φόβου και ντροπής για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τα αισθήματα αυτά αποτελούν έναν από τους κύριους ανασταλτικούς παράγοντες για να προχωρήσουν σε καταγγελία της βίας εναντίον τους.

79. Η ανάπτυξη αισθήματος εμπιστοσύνης στο ποινικό σύστημα και η ενίσχυση της πεποίθησης ότι ο δράστης θα τιμωρηθεί σε περίπτωση καταγγελίας του αποτελούν το μοναδικό κίνητρο για τα θύματα, ώστε να ξεπεράσουν οποιαδήποτε αισθήματα φόβου και ντροπής και να προχωρήσουν στην καταγγελία του περιστατικού στις αρμόδιες αρχές.

80. Ιδιαίτερα στις περιπτώσεις σεξουαλικής βίας, πολλές γυναίκες δεν προχωρούν στην καταγγελία του δράστη επειδή ντρέπονται για αυτό που συνέβη και ταυτόχρονα φοβούνται για το τι μπορεί να συμβεί εάν το καταγγείλουν.

81. Δεδομένου, όμως, ότι η ενεργοποίηση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης επιτυγχάνεται κατά κανόνα μέσω της καταγγελίας του περιστατικού από το θύμα, η αποσιώπηση τέτοιων περιστατικών σημαίνει ότι αυτά δεν καταγράφονται ποτέ και πουθενά, ενώ οι δράστες δεν οδηγούνται ενώπιον της δικαιοσύνης, με αποτέλεσμα η σεξουαλική βία να παραμένει στο σκοτάδι και τα θύματα χωρίς υποστήριξη.

82. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία της πρόσφατης πανευρωπαϊκής έρευνας του FRA, ο κυριότερος λόγος που τα θύματα σεξουαλικής βίας δεν κατήγγειλαν το περιστατικό στην Αστυνομία είναι ότι προτίμησαν να το διαχειριστούν μόνο τους ή με την στήριξη του οικογενειακού και φιλικού τους περιβάλλοντος, αλλά και τα έντονα αισθήματα ντροπής και εξευτελισμού που βίωναν.

83. Τα στοιχεία αυτά αναδεικνύουν κατά την άποψη μου τόσο την έλλειψη εμπιστοσύνης των θυμάτων στους μηχανισμούς απονομής δικαιοσύνης όσο και την έλλειψη εξειδικευμένης στήριξης στα θύματα, ώστε να είναι σε θέση να προχωρήσουν σε καταγγελία και να συνεργαστούν μέχρι τέλους με τις διωκτικές και δικαστικές αρχές.

84. Ο ρόλος της Αστυνομίας στις υποθέσεις σεξουαλικής βίας είναι εξαιρετικά σημαντικός, δεδομένου ότι αποτελεί την αρχή διερεύνησης και στοιχειοθέτησης των υποθέσεων που αργότερα θα οδηγηθούν στο Δικαστήριο. Πέραν τούτου, η Αστυνομία αποτελεί για μεγάλο χρονικό διάστημα το αποκλειστικό σημείο επαφής του θύματος με τους μηχανισμούς απονομής δικαιοσύνης και επομένως η στάση του θύματος κατά την ποινική

διαδικασία καθορίζεται εν πολλοίς από τους χειρισμούς των υπεύθυνων Αστυνομικών.

85. Ως εκ τούτου, η συνεχής εκπαίδευση των μελών της Αστυνομίας που υπηρετούν σε καθήκοντα λήψης καταγγελιών και σε ανακριτικά καθήκοντα είναι εξαιρετικά σημαντική, ώστε να υπάρχει ορθός χειρισμός των θυμάτων καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας και εμπεριστατωμένη διερεύνηση των υποθέσεων, ώστε να παρουσιαστούν αποτελεσματικά ενώπιον Δικαστηρίου.

86. Η εκπαίδευση των μελών της Αστυνομίας θα πρέπει να επικεντρώνεται στην ανίχνευση πιθανών θυμάτων όλων των μορφών σεξουαλικής βίας, αλλά κυρίως στον χειρισμό θυμάτων ειδικότερων μορφών βίας που πιθανόν να αναφερθούν στην Αστυνομία αλλά το θύμα να διστάζει να προχωρήσει σε καταγγελία, όπως βιασμοί και σεξουαλική παρενόχληση.

87. Πέραν, όμως, της εκπαίδευσης θα πρέπει να εκδίδονται ξεκάθαρες οδηγίες και να καταγράφονται συγκεκριμένες διαδικασίες χειρισμού τέτοιων περιπτώσεων, ώστε κάθε μέλος της Αστυνομίας να γνωρίζει τι οφείλει να κάνει σε περίπτωση που έχει ενώπιον του θύμα ή *πιθανό* θύμα σεξουαλικής βίας με τρόπο που τα θύματα να τυγχάνουν μιας ενιαίας και ταυτόχρονα εξατομικευμένης αντιμετώπισης.

88. Σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί η ανίχνευση, η καταγραφή και ο χειρισμός περιστατικών σεξουαλικής βίας να επαφίεται στην ευαισθησία ή τον επαγγελματισμό του εκάστοτε μέλους της Αστυνομίας που έρχεται σε επαφή με το θύμα. Για το λόγο αυτό απαιτείται η θέσπιση συγκεκριμένων πρακτικών και οδηγιών, μέσω ενδεχομένως σχετικών Εγχειριδίων, που να εξειδικεύουν τον χειρισμό των θυμάτων κάθε μορφής σεξουαλικής βίας.

89. Σημαντικές, όμως, ευθύνες για την καταγγελία και διερεύνηση τέτοιων περιστατικών θα πρέπει να αποδοθούν και στους επαγγελματίες υγείας. Η

Έρευνα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) κατέδειξε ότι τα ιατρικά κέντρα είναι, στις πλείστες περιπτώσεις, ο πρώτος χώρος όπου προσφεύγουν τα θύματα βίας.

90. Ως εκ τούτου, η παραπομπή περιστατικών σεξουαλικής βίας από τους επαγγελματίες υγείας προς τις διωκτικές αρχές καθώς και η ταυτόχρονη ενημέρωση και κινητοποίηση μηχανισμών στήριξης των θυμάτων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην αύξηση των καταγγελιών προς την Αστυνομία.

91. Περαιτέρω, οι ενέργειες των επαγγελματιών υγείας κατά την περίθαλψη του θύματος μπορεί να αποβούν καθοριστικές για τη συλλογή στοιχείων για την τέλεση του εγκλήματος και τον πιθανό δράστη. Η συλλογή και ύπαρξη τέτοιων στοιχείων μπορεί αρχικά να ενθαρρύνει σημαντικά το θύμα να προχωρήσει σε καταγγελία και ακολούθως να συντείνουν στην επιτυχή έκβαση της ποινικής διαδικασίας.

92. Από τα πιο πάνω, διαφαίνεται ότι απαιτούνται συντονισμένες δράσεις και ενέργειες μέσα σε ένα προκαθορισμένο και ξεκάθαρο πλαίσιο, ώστε τα θύματα να επιζητούν την προστασία της δικαιοσύνης μέσω των υφιστάμενων μηχανισμών, γνωρίζοντας ότι οι υποθέσεις τους θα τύχουν χειρισμού από εξειδικευμένους επαγγελματίες, δεν θα οδηγήσουν σε επαναθυματοποίηση τους και θα πετύχουν την τιμωρία τελικά του δράστη.

VII. ΠΑΡΟΧΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΑ ΘΥΜΑΤΑ

93. Συχνά παρατηρείται ότι, ακόμη και στις περιπτώσεις που τα περιστατικά σεξουαλικής βίας καταγγελθούν αρχικά, τα θύματα αποφασίζουν να αποσύρουν την καταγγελία τους στην πορεία της ποινικής διαδικασίας.

94. Αυτό θα πρέπει να προβληματίσει έντονα όλους του εμπλεκόμενους φορείς, καθώς μπορεί να συνιστά αποτέλεσμα της δευτερογενούς θυματοποίησης που βιώνουν τα θύματα κατά τις επαφές τους με την

αστυνομία και ευρύτερα το ποινικό σύστημα και τους φορείς υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής πρόνοιας.

95. Η έλλειψη συνεχούς και προσωπικής στήριξης που να ανταποκρίνεται στις εξατομικευμένες ανάγκες του θύματος σε συνδυασμό με την διαρκή επαφή του με τις αστυνομικές και διωκτικές αρχές αποθαρρύνουν και τραυματίζουν τα θύματα, τα οποία χάνουν τελικά την εμπιστοσύνη τους στο σύστημα δικαιοσύνης.

96. Πέραν τούτου, η εγκατάλειψη της ποινικής διαδικασίας δεν μπορεί να μην συνδεθεί και με τις μακρόχρονες δικαστικές διαδικασίες, οι οποίες επιδεινώνουν την ήδη επιβαρυσμένη ψυχική κατάσταση του θύματος, το οποίο εγκλωβίζεται σε μια διαρκή δικαστική διαμάχη με αβέβαιο αποτέλεσμα.

97. Κατά το χρονικό διάστημα από την καταγγελία μέχρι το τέλος της δικαστικής διαδικασίας, απαιτείται η εμπλοκή διάφορων φορέων, ώστε η Πολιτεία να ανταποκριθεί στις ανάγκες των γυναικών ιδιαίτερα όσον αφορά την προστασία και στήριξη τους.

98. Πέραν των διωκτικών αρχών, το θύμα θα πρέπει να έρχεται άμεσα σε επαφή με μια διεπιστημονική ομάδα, που θα αποτελείται απαραίτητα από επαγγελματίες υγείας, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς και εκπροσώπους ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της στήριξης θυμάτων.

99. Ο σκοπός της ομάδας αυτής θα είναι να ανταποκριθεί αρχικά στις επείγουσες ανάγκες του θύματος (θέματα υγείας και ψυχολογικής στήριξης, στέγασης κλπ.) και ακολούθως να επικεντρωθεί στην ενδυνάμωση του θύματος με την παροχή κατάλληλης στήριξης- σε προσωπικό, ψυχολογικό, κοινωνικό, οικονομικό επίπεδο- ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις μακροπρόθεσμες συνέπειες αλλά και να ανταπεξέλθει στο στάδιο της ποινικής διερεύνησης και της δικαστικής διαδικασίας.

100. Ο ρόλος των επαγγελματιών υγείας είναι ιδιαίτερα σημαντικός τόσο κατά το στάδιο της καταγγελίας όσο και αργότερα. Όπως προαναφέρθηκε, η Έρευνα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) κατέδειξε ότι τα ιατρικά κέντρα είναι, στις πλείστες περιπτώσεις, ο πρώτος χώρος όπου προσφεύγουν τα θύματα βίας και ως εκ τούτου οι επαγγελματίες υγείας θα πρέπει να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένοι ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες του θύματος.

101. Ιδιαίτερα θα πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένοι σε ζητήματα βίας κατά των γυναικών, ώστε να απευθύνουν τις ορθές ερωτήσεις σε γυναίκες που εμφανίζουν τραύματα ή συμπεριφορές που εγείρουν υποψία για άσκηση οποιασδήποτε μορφής βίας.

102. Σε περιπτώσεις που μια γυναίκα καταγγέλλει ένα περιστατικό σεξουαλικής βίας, πέραν της άμεσης ιατρικής περίθαλψης (εξετάσεις για σεξουαλικά μεταδιδόμενες ασθένειες, αντισύλληψη κλπ), θα πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες για την αναφορά του στην Αστυνομία και για την συλλογή των στοιχείων που μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την ποινική διαδικασία, ενώ θα πρέπει να παρέχεται άμεση ψυχολογική στήριξη από ειδικούς. Ακολούθως, το θύμα θα πρέπει να διασυνδεθεί με άλλες υπηρεσίες, κυβερνητικές ή μη, οι οποίες θα αναλάβουν την συνεχή παρακολούθηση και στήριξη του για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται απαραίτητο.

103. Όπως τονίστηκε πιο πάνω, η παροχή στήριξης σε γυναίκες που υπέστησαν σεξουαλική βία μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για τη ψυχολογία των θυμάτων. Η πρόσβαση σε υπηρεσίες στήριξης από εξειδικευμένους επαγγελματίες μπορεί να αποτελέσει καταλυτικό παράγοντα στην απόφαση του θύματος να καταγγείλει το περιστατικό στις διωκτικές αρχές αλλά και στην επιμονή του να συνεχίσει μέχρι το τέλος της ποινικής διαδικασίας. Τα θύματα σεξουαλικής βίας, όπως λέχθηκε, βιώνουν έντονα αισθήματα ντροπής και χρειάζονται πολλή ενθάρρυνση, ώστε να

προχωρήσουν σε καταγγελία νιώθοντας σίγουρες ότι δεν θα αντιμετωπιστούν αρνητικά και δεν θα τους επιρριφθούν ευθύνες (“victim blaming”).

104. Όπως είχα σημειώσει και σε προηγούμενη Τοποθέτηση μου¹¹, δεδομένου ότι η σεξουαλική βία έχει μακροπρόθεσμες συνέπειες στη σωματική και ψυχική υγεία των θυμάτων, η παροχή κοινωνικής υποστήριξης και συμβουλευτικής είναι απαραίτητες για την ανάρρωση του θύματος. Οι γυναίκες που υπέστησαν σεξουαλική βία θα πρέπει να τυγχάνουν ενημέρωσης για όλο το φάσμα φυσιολογικών σωματικών επιπτώσεων και αντιδράσεων συμπεριφοράς που αναμένεται να έχουν και θα πρέπει να τους προσφέρεται συναισθηματική και κοινωνική στήριξη. Σχετικές είναι οι πρόνοιες της Οδηγίας για τα θύματα εγκληματικών ενεργειών, όπου προνοείται μια σειρά υπηρεσιών φροντίδας και στήριξης των θυμάτων.

105. Συναφώς, θεωρώ εξαιρετικά θετική την πρωτοβουλία του Υπουργείου Υγείας για την πιλοτική εφαρμογή Πρωτοκόλλου για ρύθμιση του θέματος των υπηρεσιών που πρέπει να παρέχονται από τα κρατικά νοσηλευτήρια στα θύματα σεξουαλικής βίας. Το συγκεκριμένο Πρωτόκολλο εφαρμόζεται ήδη πιλοτικά στην επαρχία Αμμοχώστου, όπου είχαν υποβληθεί οι περισσότερες καταγγελίες για σεξουαλικά αδικήματα, κυρίως βιασμοί με θύματα τουρίστριες. Όπως έχω ενημερωθεί, η εφαρμογή του Πρωτοκόλλου θα επεκταθεί σύντομα στις επαρχίες Λεμεσού και Πάφου, ενώ σχετική ενημέρωση και εκπαίδευση έχουν ήδη λάβει οι επαγγελματίες Υγείας στα Τμήματα Πρώτων Βοηθειών όλων των επαρχιών.

106. Ωστόσο, έχω τη γνώμη ότι απαιτούνται ευρύτερες και πιο συντονισμένες δράσεις. Ειδικότερα, θεωρώ πως απαιτείται η λήψη συγκεκριμένων μέτρων, στα πρότυπα κυρίως των σχετικών Κατευθυντήριων Γραμμών του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας¹², που θα ρυθμίζουν ειδικά τόσο

---

¹¹ Έκθεση αναφορικά με την απουσία υποστηρικτικών δομών για τα θύματα σεξουαλικής βίας με αρ. φак. Α/Π 935/2010 και Α/Π 893/2011, ημερομηνίας 14 Ιουλίου 2011

¹² Βλ. παράγραφο 5

τον τρόπο ιατρικής μεταχείρισης των θυμάτων βιασμού και την εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας, όσο και τη συνεργασία των Ιατρικών Υπηρεσιών με τις άλλες υπηρεσίες που εμπλέκονται στο θέμα, όπως Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας και Αστυνομία, και το μεταξύ τους συντονισμό, με στόχο την παροχή ολοκληρωμένης και περιεκτικής υποστηρικτικής φροντίδας προς τα θύματα.

VIII. ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

107. Μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την καταπολέμηση της σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών είναι το γεγονός ότι τα περιστατικά βίας συχνά δεν καταγγέλλονται, δεν ανιχνεύονται ούτε και καταγράφονται, με αποτέλεσμα να παραμένουν μυστικά και αόρατα, ενώ τα θύματα καλούνται να διαχειριστούν μόνα τους τις σοβαρότατες συνέπειες της τραυματικής αυτής εμπειρίας. Δυστυχώς, στην κοινωνία μας η σεξουαλική βία κατά των γυναικών αποτελεί ένα θέμα άγνοιας και ελλιπούς πληροφόρησης, με σοβαρές κοινωνικές, ψυχολογικές και κοινωνικές προεκτάσεις.

108. Αυτό συνεπάγεται ότι η πραγματική διάσταση του προβλήματος δεν είναι γνωστή στους φορείς που εμπλέκονται στο ζήτημα αυτό, ενώ συνήθως υπάρχει υποεκτίμηση της σοβαρότητας του φαινομένου τόσο από την Πολιτεία όσο και από την κοινωνία ευρύτερα. Στις συνθήκες αυτές η σεξουαλική βία κατά των γυναικών δεν γίνεται αντιληπτή ούτε και αντιμετωπίζεται ως σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα. Αντίθετα, διαχέεται και χάνεται μέσα στο ευρύτερο σύνολο των βίαιων συμπεριφορών.

109. Το γεγονός αυτό αναπόφευκτα αναπαράγει και ενισχύει τις έμφυλες ανισότητες, εκπέμποντας το μήνυμα ότι η βία κατά των γυναικών συνίσταται σε απλά μεμονωμένα περιστατικά που αφορούν συγκεκριμένες γυναίκες σε ειδικές συνθήκες, γεγονός που αυξάνει την ανοχή της κοινωνίας σε αυτή τη σοβαρή μορφή βίας.

110. Δυστυχώς, το παρόν νομοθετικό πλαίσιο και οι διάφορες τακτικές καταπολέμησης που επικεντρώνονται στην *'ένδο-οικογενειακή βία'*, αποτυγχάνουν να αναγνωρίσουν τις άλλες μορφές βιαιότητας κατά των γυναικών.

111. Ο όρος *'ένδο-οικογενειακή βία'* είναι ουδέτερος ως προς το φύλο, αποφεύγοντας να αναγνωρίσει τις γυναίκες ως θύματα και τους άντρες ως αυτουργούς, αποκρύπτοντας το ρόλο της ανισότητας και της εξουσίας στη σχέση ανάμεσα στα δύο φύλα. Και αφού όλες οι αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες λειτουργούν κυρίως με βάση αυτό το πλαίσιο, όπως ορίζει ο νόμος, υπάρχει απόλυτη έλλειψη ευαισθητοποίησης της πολιτείας και σωστή παροχή υπηρεσιών ως προς τα θύματα.

112. Η χρήση του όρου της σεξουαλικής βίας στην Κύπρο συσχετίζεται κυρίως με την κακοποίηση ανηλίκων και την εμπορία προσώπων που αφορά στη σεξουαλική εκμετάλλευση. Γι' αυτό και δεν προκαλεί έκπληξη ότι τα ποσοστά καταδίκης στην Κύπρο είναι από τα χαμηλότερα της Ευρώπης, παρά τις αυξανόμενες καταγγελίες. Ακόμα, οι ενημερωτικές καμπάνιες και άλλα προγράμματα πρόληψης της σεξουαλικής βίας είναι ανύπαρκτα.

112. Σε ένα τέτοιο κλίμα, ο φαύλος κύκλος της σεξουαλικής βίας διευρύνεται και διαιωνίζεται. Από τη μια, οι επαγγελματίες διαφόρων υπηρεσιών όπου συνήθως καταφεύγουν τα θύματα, όπως Αστυνομία, νοσοκομεία και κοινωνικές υπηρεσίες, δεν επιχειρούν ανίχνευση αλλά ούτε και συστηματική καταγραφή, με αποτέλεσμα να αγνοείται η έκταση και οι επιμέρους διαστάσεις του προβλήματος (πχ ηλικία, επάγγελμα, μειονοτική ή μεταναστευτική ταυτότητα). Από την άλλη, τα θύματα δεν καταγγέλλουν ούτε αναζητούν βοήθεια και προστασία, την οποία, άλλωστε, είναι πιθανό ότι δε θα λάβουν. Έτσι αναπτύσσεται μια κουλτούρα ανοχής, ενώ η Πολιτεία και οι εμπλεκόμενες Υπηρεσίες κάνουν ελάχιστα και δειλά βήματα προς την αντιμετώπιση του προβλήματος, το μέγεθος του οποίου υποεκτιμάται.

113. Ως αποτέλεσμα η σεξουαλική βία κατά των γυναικών τυγχάνει ελάχιστης κοινωνικής και κρατικής αναγνώρισης, ενώ παραμένει ένα θέμα ταμπού και στο ημίφως της κοινωνίας. Δεδομένου μάλιστα ότι η Κύπρος, υπό την επίδραση πολύπλευρων και πολυσύνθετων κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων, δεν ακολούθησε τις διαδικασίες και τις προβληματικές άλλων χωρών στο επίπεδο των δράσεων πρόληψης και αντιμετώπισης του προβλήματος, φαίνεται ότι ο δρόμος για την επίτευξη της μηδενικής ανοχής ή για την απαλλαγή από ένα τόσο σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα είναι ακόμα μακρύς.

114. Η ανάγκη για προσεχτικά σχεδιασμένες παρεμβάσεις που, με συστηματικό τρόπο, θα στοχεύουν να αποδυναμώσουν τις κρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις περί των έμφυλων ρόλων είναι ακόμα έντονη.

115. Προκειμένου, όμως, να εξαλειφθούν οι στερεοτυπικές αντιλήψεις που αποτελούν το υπόστρωμα για την εκδήλωση οποιασδήποτε μορφής βίας κατά των γυναικών, δεν αρκούν οι καμπάνιες ευαισθητοποίησης του κοινού, αλλά απαιτείται μια συστηματική προσπάθεια εκπαίδευσης σε θέματα φύλου, καθώς και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων αντιμετώπισης της έμφυλης βίας είτε σε προσωπικό είτε σε κοινωνικό επίπεδο.

116. Κατά την χάραξη των πολιτικών αυτών θα πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη το γεγονός ότι η βία κατά των γυναικών δεν είναι ένα πρόβλημα των γυναικών. Είναι μια σοβαρότατη παραβίαση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία συντελείται εντός πατριαρχικά δομημένων κοινωνιών και έχει ως αυτουργούς τους άντρες.

117. Η έμφυλη βία και ειδικότερα η σεξουαλική βία πλήττει μεν πρώτιστα και καταλυτικά τα ίδια τα θύματα, αλλά έχει και αντανεκλαστικές συνέπειες στο σύνολο της κοινωνίας, η οποία πάσχει λόγω αυτού του φαινομένου και της αδυναμίας των επηρεαζόμενων γυναικών να απολαύσουν βασικά τους δικαιώματα και ελευθερίες.

118. Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια 2010-2015, συμπεριλήφθηκαν προσπάθειες για ενσωμάτωση της οπτικής του φύλου ειδικά όσον αφορά την πρόληψη και αναγνωρίστηκε ότι η ενδο-οικογενειακή βία επηρεάζει δυσανάλογα τις γυναίκες.

119. Επίσης θετικό κρίνω το γεγονός ότι το νέο Στρατηγικό Σχέδιο για την Ισότητα Ανδρών και Γυναικών 2014-2017, περιλαμβάνει ως ένα από τους έξι βασικούς άξονες δράσης του την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών.

120. Παρόλα αυτά, τα πιο πάνω Σχέδια Δράσης δεν απευθύνονται και δεν εξειδικεύονται στη Βία κατά των Γυναικών ως ένα αυτοτελές φαινόμενο που χρήζει συντονισμένων και ολιστικών προσεγγίσεων. Αντίθετα, η βία κατά των γυναικών εντάσσεται ως μια ακόμη παράμετρος εντός άλλων πολιτικών που έχουν διαφορετική στοχοθέτηση και ανεξάρτητη μεθοδολογία.

121. Είναι δεδομένο ότι η καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών απαιτεί πολύ-επίπεδη δράση, η οποία σαφώς θα απευθύνεται και στην ενδο-οικογενειακή βία και στην ισότητα των φύλων. Έχω, όμως, την άποψη ότι, η συμπερίληψη της βίας κατά των γυναικών σε ευρύτερα Σχέδια Δράσης, χωρίς την αυτονόμηση της ως ένα αυτοτελές φαινόμενο με σύνθετη αιτιολογία και διαφορετικές μορφές, συντείνει τελικά στην υποβάθμιση της σοβαρότητας του φαινομένου στην ολότητα του αλλά και στις επιμέρους μορφές του.

122. Οι οποιεσδήποτε διαπιστώσεις για τα θεσμικά κενά και τις ανεπάρκειες στη στρατηγική πρόληψης και αντιμετώπισης της σεξουαλικής βίας θα παρέμεναν στο επίπεδο μιας κριτικής, εάν δεν συνοδεύονταν από τη διατύπωση προτάσεων για μια ολοκληρωμένη παρέμβαση που να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά το ζήτημα αυτό.

123. Για το λόγο αυτό, θεωρώ ότι απαιτείται εξειδικευμένη δράση στον τομέα της σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών με τη συζήτηση και σύνταξη

ενός **Εθνικού Σχεδίου Δράσης** που θα αντιμετωπίσει το φαινόμενο αυτό ως αυτοτελές και αυτόνομο από τις ευρύτερες δράσεις για την έμφυλη ισότητα και την ενδοοικογενειακή βία.

124. Ένα τέτοιο Σχέδιο Δράσης θα πρέπει να κινείται, κατά την άποψη μου, στο τετράπτυχο που αναλύθηκε παραπάνω, δηλαδή πρόληψη, ανίχνευση και καταγραφή, απονομή δικαιοσύνης και παροχή εξειδικευμένη στήριξης.

125. Επίσης, εντός του Σχεδίου θα πρέπει να αναγνωρίζονται συγκεκριμένες πιο ευάλωτες ομάδες ανάμεσα στις γυναίκες, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές μορφές σεξουαλικής βίας και τους τρόπους που εκδηλώνονται, με ειδικές πρόνοιες για εξατομικευμένα μέτρα σε όλα τα επίπεδα δράσης.

126. Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να παραγνωριστεί ο μεγάλος αριθμός μεταναστριών και προσφύγων, κυρίως οικιακών εργαζομένων, στην Κύπρο, καθώς η μετανάστευση και οι συνθήκες αντιξοότητας που την ακολουθούν συμβάλλουν δυνητικά στην αύξηση των κρουσμάτων βίας.

127. Δυστυχώς, μέχρι σήμερα η προοπτική και οι ιδιαίτερες ανάγκες τους απουσιάζουν από παρεμφερή Σχέδια Δράσης, γεγονός που τις καθιστά αόρατες στην παραγωγή και άσκηση κοινωνικής πολιτικής.

128. Επιπλέον, η παράμετρος των γυναικών που επισκέπτονται την Κύπρο ως τουρίστριες και συχνά καθίστανται θύματα σεξουαλικής βίας χρήζει ιδιαίτερης μελέτης για την χάραξη εξειδικευμένων δράσεων λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες υπό τις οποίες τελούνται τα εν λόγω αδικήματα και τις διαφορετικές ανάγκες των θυμάτων.

129. Ευελπιστώ ότι η παρούσα Τοποθέτηση μου θα εξυπηρετήσει το στόχο της αποτελώντας την αφορμή για την έναρξη ενός εις βάθος διαλόγου για την χάραξη εκείνων των πολιτικών και των δράσεων που θα αντιμετωπίσουν το φαινόμενο της σεξουαλικής βίας στις πραγματικές του διαστάσεις και σε όλα τα επίπεδα.

130. Προς την κατεύθυνση αυτή, υποβάλλω την παρούσα Τοποθέτηση μου προς τους Υπουργούς Δικαιοσύνης & Δημόσιας Τάξης, Υγείας, Εσωτερικών και Εργασίας, Πρόνοιας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων για τις δικές τους ενέργειες στο πλαίσιο των εισηγήσεων μου.

131. Δεδομένου ότι οι εισηγήσεις μου άπτονται πολύ-επίπεδων δράσεων και δια-τμηματικής συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών, θεωρώ ότι το Γραφείο μου μπορεί να αναλάβει πρωτοβουλίες για περαιτέρω διαβούλευση και συντονισμό για την επίτευξη ουσιαστικής παρέμβασης στην εξέλιξη του φαινομένου της σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών. Προς τούτο, αναμένω την συνεργασία όλων των συναρμόδιων Υπουργείων.

Ελίζα Σαββίδου

Επίτροπος Διοικήσεως

και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων